

Наталія Вячеславівна Швець

канд. екон. наук

ORCID 0000-0003-1215-2397

e-mail: shvetsnnn@ukr.net,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля, м. Київ

КОНЦЕПЦІЯ СМАРТСПЕЦІАЛІЗАЦІЇ: СУТНІСНИЙ ЗВ'ЯЗОК З ТЕОРІЯМИ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Постановка проблеми. Прагнення цивілізованих країн світу покращити життя та забезпечити сприятливе майбутнє для наступних поколінь в умовах загострення глобальних проблем і обмежених ресурсів вимагає постійного вдосконалення систем управління національними економіками. Останнім часом набув популярності політичний підхід смартспеціалізації (*Smart Specialisation – SS*), націлений на прискорення інноваційного розвитку, структурну модернізацію та підвищення конкурентоспроможності регіонів/країн. Основний сенс концепції *SS*, згідно із задумом її розробників [1, с. 8], полягає в формуванні і використанні конкурентних переваг, внутрішнього потенціалу розвитку територій через залучення широкого кола стейкхолдерів та подальшій підтримці, інвестуванні ключових пріоритетів і стимулюванні приватних інвестицій.

Формалізація концепції смартспеціалізації на пряму пов'язана з діяльністю експертної групи «Знання для зростання» (*Knowledge for Growth – K4G*), яка була створена у 2005 р. як незалежний дорадчий орган європейським комісаром Янезом Поточніком. Роботу групи *K4G* було націлено на функціонування в Європі єдиного ринку знань, забезпечення плідної співпраці між промисловістю та академічною сферою в середовищі «відкритих інновацій». При формулюванні концепції *SS* все це розглядалося експертами як детермінанти, що мають сформувати основу конкурентоспроможної економіки, яка продукуватиме інновації для зростання [2].

Масштабне випробування концепції розумної спеціалізації на практиці розпочалося в Європейському Союзі зі стратегічного періоду 2014-2020 рр. У 2018 р. Україна офіційно долучилася до процесу імплементації підходу смартспеціалізації, який до початку вторгнення російських військ увійшов у стадію опрацювання регіонами пріоритетних сфер майбутніх трансформацій.

Прагматична зацікавленість регіонів ЄС і України в розробці і реалізації стратегій смартспеціалізації продиктована можливістю розвитку взаємовигідного міжрегіонального партнерства та отримання фінансування з фондів ЄС. Водночас слід розуміти, що досягнення очікуваних цілей впровадження підходу розумної спеціалізації залежатиме від успішності реалізації в регіонах його концептуальних положень.

Втім, Р. Хассінк і Х. Гун зазначають, що концепція смартспеціалізації є «концептуально хаотичною» [3, с. 3] і тому проблематичною для застосування на практиці. За результатами звітів про впровадження стратегій розумної спеціалізації в регіонах ЄС автори роблять висновок про труднощі з розумінням сутності концепції *SS* у багатьох місцевих зацікавлених осіб, як

у підприємців, так і представників влади та громадськості. Актуальність концептуального доопрацювання і теоретичного обґрунтування підходу смартспеціалізації також підкреслена в ряді робіт українських науковців [4-9].

Імплементація концепції смартспеціалізації – це великий експеримент і, на думку її розробників – Д. Форей, П. А. Девіда і Б. Холла, приклад «політики, що випереджає теорію» [10, с. 1]. Швидкий перехід від ідеї до практичного застосування означає, що політичне втручання відбулося без надійної доказової бази та без належного вивчення сильних і слабких сторін цієї концепції [11], а значить, і без адекватного теоретико-методологічного опрацювання самої концепції. Поки емпіричний матеріал для оцінювання ефективності впровадження підходу смартспеціалізації накопичується, продовжує наростати наявний розрив між практикою та теорією.

Концепція смартспеціалізації потребує посилення теоретичного базису, який має бути сформовано за результатами її глибокого концептуального обґрунтування, зокрема встановлення сутнісних зв'язків положень цієї концепції із існуючими науковими знаннями в сфері інноваційного розвитку національних/регіональних економік.

Останніми роками з'явилося багато публікацій, що присвячені підходу смартспеціалізації. Проте здебільшого в них представлені результати емпіричних спостережень за впровадженням підходу смартспеціалізації в різних національних/регіональних умовах. Водночас кількість досліджень, що розкривають теоретичні засади розвитку концепції *SS* є обмеженою.

Серед закордонних дослідників у зазначеному аспекті науковий інтерес представляють роботи Р. Бошми [12; 13], М. Гріліча [14, 15], Х. Кролла [16], Ф. Макканна [17], М. Тріппл [15; 18], Д. Форей [19], Р. Хассінка [2], в яких викладені наукові погляди, що розвивають та пояснюють підхід смартспеціалізації з точки зору сучасних теорій просторового розміщення, еволюційної економіки та інноваційних систем.

Значний внесок у розвиток теорії і методології підходу смартспеціалізації роблять українські науковці, зокрема О. Амоша, О. Вишневський, Г. Возняк, В. Грига, Ю. Залознова, І. Єгоров, С. Ішук, О. Лях, В. Ляшенко, В. Омеляненко, І. Петрова, І. Підоричева, В. Родченко, О. Саліхова, О. Снігова, М. Солдак, Д. Череватський, Г. Шевцова та ін. Дослідження зазначених авторів [4-9; 20-30] розвивають концепцію *SS* і доповнюють, адаптують її методологію до умов української економіки.

Аналіз останніх досліджень свідчить про активізацію українських вчених в напрямі теоретизації підходу смартспеціалізації. Так, О. Вишневський зазна-

чає, що «смарт-спеціалізація синтезує положення різних шкіл економічної теорії» [8, с. 6]. Автор доводить наявність зв'язків з усіма науковими школами за класифікацією Х. Чанга та виділяє чотири з них (класичну, девелопменталістську, шумпетеріанську та інституційну) як найбільш впливові у формуванні ідей смартспеціалізації.

І. Підоричева та В. Омеляненко також висловлюють думку, що «...концепція розумної спеціалізації поєднує погляди різних економічних шкіл...» [9, с. 53] і це, на їхню думку, є сильною стороною цієї концепції. Водночас звертається увага на те, що теоретизація підходу смартспеціалізації має враховувати відмінності регіонів за масштабами і рівнем соціально-економічного розвитку. Як теоретичний базис науковці виділяють положення класичної школи (теорії поділу праці, порівняльних переваг, вільної торгівлі), еволюційної економіки (концепція залежності від шляху розвитку), нешумпетеріанської економічної школи (концепції структурних змін, інноваційних екосистем), агломераційної економіки (пошук локально зумовлених можливостей для економічної трансформації та розвитку кластерів).

М. Фадеєва [22] «теоретичним джерелом» смартспеціалізації вважає класичні теорії економічного зростання та торговельної спеціалізації. На думку авторки концепція *SS* також спирається на теоретичні положення еволюційної, агломераційної та неокласичної просторової економік.

Г. Возняк [6] концентрує увагу на взаємозв'язку ідей розумної спеціалізації з широким переліком сучасних теорій і концепцій економічного розвитку територій. Підкреслюється, що теоретичне підґрунтя смартспеціалізації формують положення теорії ендогенного зростання, нерівномірного розвитку, деякі наукові погляди теорій креативного класу, інформаційного суспільства та колективних дій.

Попри широке висвітлення теоретико-методологічних питань щодо сутності та імплементації підходу смартспеціалізації, цілісне уявлення генезису її концепції поки що не сформовано.

Мета статті – аналіз впливу теорій економічного розвитку на формування теоретичного базису концепції смартспеціалізації.

Виклад основного матеріалу. У наукових колах немає єдиної думки про теоретичне походження концепції смартспеціалізації. Дослідники використовують різні підходи для визначення підвалин цієї концепції через встановлення діалектичних зв'язків з науковими надбаннями економічних шкіл і окремих теорій.

Безумовно, досліджуючи генезис концепції смартспеціалізації, не можна оминати традиційні школи економічної теорії, які формують аксіоматичну частину теоретичного базису цієї концепції, що містить фундаментальні поняття, розкриває стійкі чинники та закономірності економічного розвитку. Так, загальновідомий шотландський економіст XVIII ст. А. Сміт джерелом зростання багатства націй вважав поділ праці і зосередження на виробництві того, що країна в порівнянні з іншими може виробляти найкраще. Також на його думку, продуктивна діяльність людей суттєво залежить від «майстерності, уміння й кмітливості» [31, с. 3] працівників та винаходів, які здатні полегшити працю та підвищити її продуктивність. Загалом соціально-економічні теорії А. Сміта визначають важливі (для концепції смартспеціалізації) базисні

детермінанти економічного зростання – це результативна діяльність, конкурентні переваги, знання і компетентності, технічні розробки.

Уявлення про конкурентні переваги країн надалі розвинув видатний англійській економіст XIX ст. Д. Рікардо, сформулювавши теорію порівняльних переваг, в якій стверджується, що країна має спеціалізуватися на найефективніших виробництвах. Сучасні вчені зазначають, що, враховуючи припущення незмінності технологічної бази, рікардіанська теорія підійде лише «...тим країнам, які погоджуються з балансом технологічних і промислових сил у світі, але не тим країнам, які прагнуть його змінити» [8, с. 54].

Теоретичні надбання класиків доповнюються теоріями інших шкіл, які розвинули наукову думку про можливості та чинники економічного зростання. Теоретичне підґрунтя концепції смартспеціалізації також формує і кейнсіанство, яке визначило важливість інвестицій в економіці та ролі держави в забезпеченні розвитку країни. Доробки неокласичної школи, з точки зору закладання теоретичного фундаменту концепції смартспеціалізації, полягають у відкритості економіки і визначенні технічного прогресу як важливого чинника зростання. Шумпетеріанство звертає увагу на інновації, вважаючи їх рушійною силою економічної динаміки. Напрямок інституціоналізму дає розуміння про значення інституцій в забезпеченні економічного розвитку та необхідність розгляду економічних процесів в сукупності з соціо-гуманітарними, політичними та іншими змінами в суспільному середовищі.

Аналіз сутності концепції смартспеціалізації з точки зору поглядів шкіл економічної теорії дає тільки узагальнене фундаментальне уявлення про її теоретичні основи. На нашу думку, для формування систематизованого наукового знання про *SS* необхідно проаналізувати основні ідеї концепції через призму сучасних теорій економічного зростання. Фокус саме на них пояснюється генеральною ціллю політики смартспеціалізації, що визначена засновниками, – економічне зростання через трансформацію економіки на основі знань та інновацій [1; 9; 18].

Сучасна економічна теорія як наука має в своєму арсеналі безліч наукових концепцій, що представляють різні погляди вчених на забезпечення зростання національних економік. Так, І. Штулер [32] концентрує увагу на шести теоріях, базуючись на яких, на думку автора, можна забезпечити пропорційний економічний розвиток країни. До цього переліку входять модель лінійних стадій розвитку (зростання), теорія структурних трансформацій, теорія зовнішньої залежності, неокласична модель вільного ринку, теорія ендогенного зростання, модель сталого розвитку. У контексті визначення внеску зазначених теорій в становлення і розвиток концепції смартспеціалізації інтерес представляють теорії структурних трансформацій і ендогенного зростання (з точки зору внутрішнього сутнісного наповнення концепції *SS*) та сталого розвитку (як теорія зовнішнього потужного впливу в умовах глобальних викликів). У фокусі цього дослідження знаходяться насамперед перші дві зазначені теорії, які пояснюють сутність концепції смартспеціалізації.

Структурні зміни є важливим проявом економічного зростання, саме через зрушення в структурі економіки відбувається її перехід на новий рівень. Такі

трансформації закладено в концепцію *SS* як шлях розвитку через відмову від занепадаючих видів діяльності і відкриття перспективних, що виявляють і зміцнюють конкурентні переваги регіональних/національної економік. Саме в цьому аспекті теорія структурних трансформацій формує теоретичне підґрунтя смарт-спеціалізації, пояснюючи природу, чинники і закономірності трансформаційних процесів.

Теорія структурних трансформацій (СТ) в основному розглядає економічні зрушення між трьома секторами: сільським господарством, промисловістю і послугами. Перші теоретичні надбання в зазначеному напрямі належать лауреату Нобелівської премії з економіки А. Льюїсу (1979 р., «За новаторські дослідження економічного розвитку у застосуванні до проблем країн, що розвиваються»), який створив дуалістичну модель економіки (з аграрним і промисловим секторами), за допомогою якої досліджував перерозподіл трудових ресурсів з агросектору в промисловість за умов підвищення технологічного рівня сільськогосподарського виробництва. Змодельована соціально-економічна система, за задумом автора, здатна розвивати виробництва одночасно в декількох галузях економіки. А. Льюїс сформулював своє концептуальне бачення економічного розвитку, довівши, що структурні зміни в першу чергу пов'язані з розподілом ресурсів, який супроводжується процесами на товарному ринку і ринку праці, а також в соціальній сфері [33].

Сучасні моделі теорії структурних трансформацій, представлені в «Довіднику з економічного зростання» [34], вже є багатосекторальними і спрямовані на вирішення наукової проблеми збалансованого розвитку. Вони відображають різні концепції перерозподілу діяльності між секторами, в яких основною рушійною силою трансформації виступає технологічний прогрес, а розповсюдження відбувається через різні механізми (зокрема ефект доходу та відносні ціни на споживання). Дослідницький інтерес в рамках теорії СТ також зосереджено на трансформаційних процесах всередині окремих секторів економіки, які пояснюються через використання з різною інтенсивністю кваліфікованої робочої сили.

Наступне теоретичне знання, що вартиме уваги у контексті дослідження генезису смартспеціалізації, є теорія ендегенного зростання, яка передбачає концентрацію на внутрішньому потенціалі економіки. Ендегенізацію економічного розвитку з акцентом на роль знань в цьому процесі розпочав К. Ерроу (лауреат Нобелівської премії з економіки 1972 р. «За новаторський вклад в загальну теорію рівноваги і теорію добробуту»). Своєю концепцією зміни знань він зробив переворот в дослідженні питань економічного розвитку, довівши принципову важливість врахування таких якісних чинників як навички і освіта. У подальшому ідеї К. Ерроу щодо ендегенного розгляду технологічного прогресу розвинув К. Шелл, який створив економічну модель, що відображала зв'язок накопичення знань і темпів зростання економіки. Моделі К. Ерроу і К. Шелла не були повною мірою ендегенні, однак заклали підвалини теорії ендегенного зростання, які активно розвивалися наприкінці ХХ ст. [35].

З точки зору формування теоретичних основ смартспеціалізації слід виокремити такі найбільш цінні наукові надбання в рамках ендегенної теорії.

П. Ромер (лауреат Нобелівської премії з економіки 2018 р. «За інтеграцію інновацій та клімату в еко-

номіку зростання») і Р. Лукас, досліджуючи вплив технологічних змін на економічне зростання, довели значущість людського капіталу і знань як чинників підвищення продуктивності праці. [36-38]. Їхні напрацювання дали поштовх для зародження наукового напрямку про економічну систему нового типу – економіку знань, в якій саме знання розглядаються як джерело зростання.

М. Спігель і Дж. Бенхабіб представили інший погляд на людський капітал, розглядаючи його не як складник виробничої функції, а, скоріше, як чинник мультиплікативного процесу зростання фізичного і фінансового капіталу. Водночас науковці звернули увагу на актуальність ефективного управління останнім, а не тільки володіння ним [36; 37; 39].

Д. Гроссман, Е. Хелпман дослідили зв'язки між економічним зростанням і розвитком дослідницької сфери діяльності і визначили, що динаміка реагує на стимули в секторі *R&D* [38; 40].

Розглядаючи смартспеціалізацію як процес економічного самопізнання і самовизначення, що спрямований на ендегенне формування конкурентних переваг регіону, слід звернути увагу на праці Д. Родріка і Р. Хаусмана.

К. Морган в рецензії [11] на книгу Д. Форей «Розумна спеціалізація: можливості та виклики для регіональної інноваційної політики» (2015 р.) зазначив, що саме на думки і висновки Д. Родріка значною мірою спирається розумна спеціалізація. До речі, сам Д. Форей [10] це пізніше підтвердив, пославшись на Д. Родріка і Р. Хаусмана, які першими висвітлили процес підприємницького відкриття – ключовий компонент концепції *SS*, що визначив її методологічну особливість.

У роботі «Економічний розвиток як самопізнання» (2002 р.) [41] Р. Хаусман і Д. Родрік представляють новий погляд на шлях до економічного розвитку та сучасну роль держави в цьому процесі. На їхню думку, трансформації економіки, пов'язані з локальними відкриттями певних видів економічної діяльності, які здатні залучити інвестиції, масштабуватися і визначити нову структуру спеціалізації економіки. Досягнення цього багато в чому залежить від наявних внутрішніх стимулів інвестувати у відкриття того, що країна може ефективно виробляти. Саме тут постають питання державного регулювання.

Далі Р. Хаусман і Д. Родрік зазначають, що останнім часом теорія і практика економічного розвитку зблизилися на погляді, що для економічного зростання потрібні дві речі: нові технології (включаючи іноземні) та сприятливі інституції. Така позиція добре обґрунтована неокласичною моделлю економічного зростання, яка передбачає дві можливості розвитку для країн, що розвиваються, перша – доступ до найсучасніших технологій, друга – зміна ставлення влади в бік поваги до прав власності. Науковці виділяють дві «патології», характерні для бідних країн: (1) «закрита економіка», в якій уряди гальмують технологічний прогрес, зменшуючи доступ до іноземних інвестицій та імпортованого обладнання, проміжних товарів; (2) «корупція», коли політичні лідери не поважають права власності і навмисно створюють проблеми, щоб збагатити себе та своїх приближених. «Природними ліками» від цих патологій є економічна відкритість та покращення врядування. За наявності цих засобів, на їх думку, економічне зростання має відбуватися при-

родним шляхом. Вчені наголошують на тому, що боротися з цими бар'єрами можна через економічну відкритість і удосконалення державного управління, що стали наріжним каменем сучасного стратегічного розвитку країн. Водночас вони підкреслюють ускладнення ролі держави, пояснюючи це необхідністю оптимізації стратегій через просування нових видів економічної діяльності при скороченні високовартісних інвестицій та розв'язання складного завдання збалансованості політики відкритості і захисту внутрішніх інтересів в *R&D* та нових продуктах.

Друга робота Д. Родріка, на яку треба звернути увагу в контексті смартспеціалізації, «Промислова політика у XXI столітті» (2004 р.) [42] розкриває нове бачення промислової політики для трансформації економіки. Автор, не заперечуючи значущість ринкової сили та приватного підприємництва для економічного розвитку, знову підкреслює важливе значення влади, яка окрім забезпечення права власності, виконання контрактів і макроекономічної стабільності має виконувати стратегічну та координуючу роль у виробничій сфері. Модель нової промислової політики ґрунтується на стратегічній співпраці влади і приватного сектору з метою виявлення перешкод для реструктуризації економіки та визначення для їх усунення найбільш імовірних, ефективних типів втручань. Водночас із встановленням постійних комунікацій з бізнесом для отримання необхідної інформації, влада має зберігати автономію від приватних інтересів.

У другій частині зазначеної роботи Д. Родрік підтримує шумпетерівську тезу про значущий вплив інновацій на економічний розвиток та декларує думку, що їх дефіцит в країнах, що розвиваються, пояснюється обмеженістю не пропозиції, а попиту. Таку ситуацію, на думку науковця, утворює не нестача підготовлених науковців та інженерів, науково-дослідних лабораторій або неналежний захист інтелектуальної власності, а відсутність попиту з боку потенційних користувачів у реальній економіці – підприємців. І поки у бізнес-секторі не буде адекватної потреби в інноваціях, розширення наукової діяльності і збільшення технологічного потенціалу не дасть необхідного продуктивного динамізму.

Отже, Д. Родрік і Р. Хаусман результатами своїх теоретичних та емпіричних досліджень суттєво вплинули на формування концепції смартспеціалізації. Їхні доробки визначили основні змістовні компоненти цієї концепції, а саме:

- трансформація економіки через самопізнання і локальні відкриття підприємців;
- збалансована політика відкритості економіки;
- проактивна роль влади, заснована на співпраці з бізнес-сектором;
- стимулювання інвестування у відкриття/інновації.

Слід зазначити, що погляди Д. Родріка і Р. Хаусмана перетинаються з багатьма економічними знаннями, що представляють наукове бачення можливостей розвитку країн. В їхніх роботах відстежується присутність надбань неокласицизму, кейнсіанства, інституціоналізму і шумпетеріанства. Серед теорій домінують науки про положення ендегенного зростання, основний зміст яких містить ідею, що технологічний прогрес не є тільки екзогенним, а значною мірою обумовлюється ендегенними чинниками.

Розглянуті вище теорії структурних трансформацій і ендегенного зростання мають доволі чіткі зв'язки з еволюційною економікою, одним з найпотужніших сучасних напрямів економічної науки. У контексті цього дослідження важливим є також визначення впливу концептуальних положень еволюційної теорії (її ідей, постулатів про економічне зростання) на формування теоретичного базису смартспеціалізації.

Еволюційний підхід в економічних дослідженнях передбачає розгляд динаміки розвитку економік і трансформацій, що відбуваються, з урахуванням історичних аспектів та еволюції соціально-економічних систем. Пояснення природи економічної динаміки як еволюційного процесу не є новою ідеєю, вона має свої витоки з праць Т. Веблена, А. Маршалла, Й. Шумпетера.

Активно розвиватися еволюційний напрям економічної думки почав в 70-ті роки ХХ ст. Великий внесок в його становлення і формалізацію зробили Р. Нельсон і С. Уінтер. Їхня книга «Еволюційна теорія економічних змін», вперше опублікована в 1982 р., стала виразом альтернативного ортодоксальній економічній науці способу мислення про економічний прогрес. Зокрема в теорію економічного зростання еволюціоністи привнесли нові ідеї щодо необхідності при побудові моделей розвитку економіки врахування динамічності, стохастичності та невизначеності змін, національних/регіональних особливостей, перегляду ролі і місця технологічного прогресу та інновацій. У контексті визначення впливу еволюційної економічної теорії на формування теоретичного базису концепції смартспеціалізації заслуговують на увагу погляди еволюціоністів на технологічний прогрес, значення інновацій і локальну специфічність розвитку економік.

Технологічний прогрес (ТП) та інновації є одними з центральних об'єктів дослідження науковців еволюційного напрямку. Зокрема в їхньому фокусі знаходяться питання щодо еволюції технологій, виявлення тенденцій та чинників її прискорення. Доробки еволюціоністів у зазначеному напрямі, зокрема [43] представляють інтерес з точки зору наукового обґрунтування підходів до вибору пріоритетних сфер інноваційного розвитку регіонів/країн в рамках формування стратегій смартспеціалізації.

Еволюційна економічна теорія розглядає технологічний прогрес як головну рушійну силу економічного зростання, що змушує економіку постійно рухатися, змінюватися в багатьох аспектах, прогресувати і покращувати здатність задовольняти зростаючі людські потреби. Водночас еволюційна парадигма декларує, що технологічний прогрес в різних галузях рухається за конкретними траєкторіями, хоча й не заперечується той факт, що можливі і варіації в русі. Аргумент про те, що ТП відбувається, дотримуючись певного шляху, має на меті підкреслити, що велика частка технологічних досягнень має сімейну схожість (*family resemblance*) і такі сімейства можуть бути досить різноманітними. У рамках зазначеної еволюційної парадигми та пов'язаної з нею широкою траєкторією ТП висловлюється думка, що цільова орієнтація окремих інновацій може змінюватися з часом залежно від умов, зокрема характеру домінуючих запитів користувачів, доступності і вартості різних вхідних ресурсів та нормативно-правових рамок.

Також еволюціоністи зазначають, що технологічні зміни та інновації як риси сучасної розвиненої

економіки демонструють різну динаміку за видами економічної діяльності та секторами. У секторальному розрізі спостерігаються значні відмінності в інтенсивності і напрямках технологічного прогресу, що обумовлюється галузевими особливостями існуючих інноваційних систем, секторами-джерелами інновацій, інтенсивністю державної підтримки.

Важливою ознакою сучасності, на думку прихильників еволюційної теорії, є залучення до діяльності, що генерує ТП, різноманітних інституцій і суттєвий вплив на прогрес не тільки ринкових, а й не-

ринкових механізмів і акторів. У зазначеному контексті відмінності в інноваційності між секторами економіки значною мірою обумовлені секторальними інноваційними системами, які різняться за типом і активністю в інноваціях організацій, що їх формують, та способами взаємодії.

За результатами емпіричних досліджень К. Павітта (1984 р.) [44] та А. Арора, В. Коена, та Дж. Волша (2016 р.) [45], узагальнено класи галузей за організацією інноваційної діяльності (див. таблицю), які визначають специфіку формування інноваційних систем із залученням певних галузевих учасників.

Таблиця

Характеристика класів галузей за організацією інноваційної діяльності

Клас галузей	Тип виробництва, підприємств	Джерело зародження інновацій	Приклад галузі
«Інтенсивні за масштабом» (scale intensive)*	Великі підприємства з масовим виробництвом	Здебільшого самостійні R&D (підрозділи в структурі компанії)	Металургічна, хімічна
«Залежні від постачальників» (supplier dependent)*	Невеликі підприємства з виробництва продуктів/ послуг для кінцевих споживачів	Постачальники матеріалів, обладнання (R&D на етапах виробництва проміжних продуктів)	Будівництво, стоматологія
Залежні від користувачів-клієнтів	Високотехнологічні виробництва	Користувачі-клієнти (R&D на етапах виробництва проміжних продуктів, напрям задає споживання)	Виробництво напівпровідників для ІКТ

* Авторські назви К. Павітта.

Побудовано автором за джерелами [44; 45].

Особливість галузей першого класу полягає в домінуванні внутрішньо секторальних R&D, які здійснюються переважно на рівні підприємств і спрямовані, головним чином, на удосконалення виробничих процесів задля підвищення їхньої ефективності і надійності. Такий порядок організації та цілепокладання інноваційної діяльності має традиційний характер.

Галузі другого класу відрізняє те, що траєкторія технологічного прогресу визначається постачальниками, а результати ТП залежать від впровадження розробок в секторах, що споживають інновації. Цей клас вже більш складний з точки зору міжгалузевої взаємодії в процесі інноваційної діяльності.

Третій клас є специфічним за джерелом зародження інновацій і вказує на важливість технологічно обізнаних користувачів-клієнтів в інноваційному процесі, які задають темпи і певний напрям для R&D. Інновації, що створюються в цьому класі галузей, за раз забезпечують просування цифровізації як в окремих сферах економічної діяльності, так й на рівні національних економік загалом.

Д. Досі та Р. Нельсон [43, с. 67-68] зазначають, що в сучасному світі велика кількість технологій стає все тісніше пов'язаною з сектором науки та зростає роль університетів як центрів наукових знань і потужних джерел інновацій. Еволюціоністи класифікують як особливо наукоємний (science based) технологічний прогрес у таких галузях: електроніка, хімічна промисловість, включаючи фармацевтику, промислові виробництва базовані на біотехнологіях. Спираючись на результати емпіричних досліджень, вчені також стверджують, що швидкому розвитку на основі нових технологій сприяє концентрована підтримуюча полі-

тика влади, зокрема у вигляді програм фінансування науково-дослідних робіт і державних закупівель.

Група науковців-еволюціоністів на чолі з Р. Нельсоном, досліджуючи еволюцію технологічного прогресу, віддають перевагу галузевому підходу, аргументуючи це наявністю великих відмінностей в інноваційних процесах саме галузей. Такий підхід має певну теоретичну цінність для формування уявлення про можливі різноманітності та особливості створення, розповсюдження інновацій, що визначені секторальною належністю залучених в інноваційний процес учасників. Водночас з точки зору теоретизації концепції SS інтерес також представляє регіональний аспект продукування інновацій для зростання, що обумовлено об'єктною зосередженістю смартспеціалізації саме на регіоні.

Сьогодні в академічних та політичних колах спостерігається певний консенсус щодо важливої ролі регіонів у забезпеченні розвитку національної економіки. Регіональний підхід є дуже складним в сенсі його реалізації на практиці, тому що обов'язково потребує врахування унікальних характеристик кожної територіальної соціально-економічної системи. Так, Ф. Макканн і Р. Ортега-Аргілес [17] зазначають, що регіони відрізняються технологічними та промисловими компетенціями, історичними причинами, гістерезисом розвитку, потенційними еволюційними траєкторіями.

Науково-практичні питання вибору траєкторій та розробки сценаріїв регіонального розвитку є предметом активних досліджень вчених напряму еволюційної економічної географії. До речі, на думку авторів роботи [46], смартспеціалізація як політична модель, є

продуктом саме економічної географії, яка зосереджується на створенні та підтримці регіональних конкурентних переваг.

Р. Бошма [47] (провідний економіст-географ) зазначає, що економічна географія застосовує та адаптує концепції еволюційної економіки до просторових контекстів і процесів, її концептуальну основу формують три основні теорії: узагальненого дарвінізму (generalised darwinism), складних адаптивних систем (complex adaptive systems) та залежності від траєкторії (path dependence). Саме останню теорію визначають як основну для застосування в регіональному контексті [7] та одну з базових, що теоретизує підхід смарт-спеціалізації [9].

Сутність концепції залежності від траєкторії визначена еволюційним підходом, що передбачає врахування факту незворотності процесів в економіці, на який вказує У. Вітт [48] – минуле неможливо відновити і воно передає спадщину, яка обумовлює поведінку економічних агентів у теперішньому та майбутньому. Незворотність минулих дій, подій, вчинків є непорушною характеристикою буття, яку, необхідно брати до уваги при аналізі поточних структурних проблем економіки регіонів та пошуку можливих шляхів їх майбутнього соціально-економічного розвитку.

Концепція залежності від траєкторії загалом базується на працях В. Артура [49] і П. Девіда [50]. За визначенням Р. Бошми [47] в її онтологічну основу покладено роль непередбачуваності (contingency) та самопідсилюючої/автокаталітичної (selfreinforcing/autocatalytic) динаміки, «блокування» (lock-in), розгалуження (branching), створення шляхів (path creation).

Непередбачуваність є важливим поняттям для розуміння складного взаємозв'язку між навколишнім середовищем і поведінкою складної системи, такої як регіон. Самопідсилювальна (автокаталітична) динаміка пояснює, як певна поведінка формується під впливом зовнішніх сил.

Явище «блокування», визначене Г. Грабхером, ілюструє перешкоди, з якими стикаються регіони з високою спеціалізацією в занепадаючих галузях і характерним інституційним середовищем, що стримує прогресивну трансформацію регіональної економіки. Можливі різні типи блокувань, які визначаються функціональними галузевими зв'язками та авторитетністю осіб, що представляють галузь і впливають на політику регіональної влади [7].

Розгалуження і створення шляхів – це концептуальне бачення процесів формування регіонами нових варіантів траєкторій розвитку. Останнім часом (до речі, співпадає з імплементацією концепції смарт-спеціалізації) помітно активізувалися теоретичні та емпіричні дослідження в цьому напрямі, ініційовані провідними економістами-географами.

Так, Р. Бошма зі співавторами [12; 13] посилюють теоретичну обґрунтованість концепції смарт-спеціалізації через її інтеграцію з концепцією пов'язаного різноманіття/диверсифікації. Сенс останньої полягає в зміні траєкторії регіонального розвитку через розширення сфери діяльності на основі знань і компетенцій, накопичених з часом. Поява в регіоні нових технологій і нових секторів розглядається не як випадковість, а як результат використання існуючого колективного інтелектуального потенціалу, що відображає регіональний технологічний і галузевий профілі. Зазначений потенціал формується завдяки пов'язаності знань,

тобто підмножини місцевих знань, які є близькими або для їх використання вимагаються подібні набори когнітивних можливостей і навичок.

Створення шляхів – концепція з більш широким уявленням про способи змінити вектору розвитку регіону. Р. Хассінк, А. Ізаксен і М. Тріппл [51] разом з пов'язаною диверсифікацією розглядають й інші способи появи нових траєкторій: непов'язану диверсифікацію (перехід у нову галузь на основі непов'язаних комбінацій знань) та імпорт шляхів (входження в регіон ззовні усталених галузей). Автори підкреслюють необхідність переосмислити підходи до визначення потенційних траєкторій регіонального зростання і виступають за багатодисциплінарний, мультисколярний підходи, врахування не лише минулого, а й майбутнього, а також зв'язків і залежностей шляхів.

Розглянуті вище теорії і концепції поєднують визнання ролі знань та інновацій як ключових чинників економічного зростання. Регіональний рівень вважається найбільш сприятливим для активізації інноваційної діяльності, що пояснюється, перш за все, локальним зосередженням знань та розміщенням інфраструктури для їх розповсюдження і застосування. Загалом це спрощує комунікації між учасниками інноваційного процесу і сприяє зростанню його інтенсивності [24].

Смартспеціалізація, яка передбачає просторову концентрацію знань і ресурсів задля активізації інноваційної діяльності, тісно пов'язана з концепціями регіональних агломерацій та територіальних економічних моделей [3; 9; 19; 30]. Так, Д. Форей зі співавторами [19] зазначає, що *SS* для ефективного досягнення структурних перетворень через інновації має спиратися на логіку ефектів агломерації. «Створення певної щільності акторів і проектів...» в рамках пріоритетних сфер *SS* є «...обов'язковою умовою для отримання вигоди від синергії, взаємодоповнюваності та агломерації, які є важливими детермінантами інновацій, креативності та продуктивності науково-дослідних робіт» [19, с. 85].

Основи теорії агломерацій були закладені ще в працях А. Маршалла, який зокрема в роботі «Принципи економіки» (1890 р.) представив докази зовнішніх вигід для місцевих фірм, що концентрують виробництва в певній географічній зоні, обмінюються знаннями, об'єднують робочу силу та ефективно користуються близькістю спеціалізованих постачальників [52].

Вигоди агломерації в інноваційній діяльності вже в умовах сучасності розкриті в кластерній концепції, яку формалізував та популяризував М. Портер. Одна з головних тез, що ним проголошена, «національне процвітання не успадковується – воно створюється» [53, с. 162]. На його думку, в сучасних умовах конкурентоспроможність країни залежить не стільки від наявності у неї традиційних економічних ресурсів, рівня процентних ставок, купівельної спроможності національної валюти, скільки від потенціалу промисловості впроваджувати нововведення і модернізуватися. Саме кластерні структури, створюючи самодостатню мережу ресурсів і знань, сприяють появі інновацій, залученню інвестицій і формуванню сильних сторін, конкурентних переваг територій. Інноваційна орієнтованість є відмінною рисою кластера. У результаті тісної взаємодії виробництва та науково-дослідних організацій усередині кластера відбувається об'єднання знань та інтенсивний обмін інформацією, що загалом забезпечує

ефективність інноваційного процесу, а потреби в інвестиційних ресурсах задовольняються завдяки присутності у кластері фінансових структур.

Науковці звертають увагу на схожість і пов'язаність концепцій кластерів і смартспеціалізації. Р. Хас-сінк і Х. Гун [3] вважають, що смартспеціалізація є продовженням кластерної політики. Д. Форей, П. А. Девід і Б. Холл [10] зазначають, що не можна їх розглядати як одне й теж саме, водночас підкреслюють значення кластерів для успіху смартспеціалізації. Українські вчені вказують на подібності концепцій в їхній зосередженості на «...(1) продуктивності та інноваціях як ключових факторах конкурентоспроможності, (2) регіональній інтеграції місцевих переваг...» [30, с. 24]. Вважаємо за доцільне додати, що концепції кластеризації та смартспеціалізації зв'язані між собою певними спільними методологічними основами. Крім того, що обидві ґрунтуються на використанні регіональних ресурсів і компетенцій, вони передбачають високу самоорганізацію, партнерство та довіру між учасниками процесу співробітництва.

У концепції смартспеціалізації кластери доцільно розглядати як інструмент реалізації підприємницького потенціалу, генерування інновацій та підвищення конкурентоспроможності економіки, тобто вирішення завдань смартспеціалізації. Інструментальний характер кластерних утворень також простежується в методологічних рекомендаціях Об'єднаного дослідницького центру Єврокомісії (Joint Research Center EC) [54], в яких зазначено, що кластерні утворення можуть, поперше, виступати як джерело наявних промислових переваг, активів у регіоні, по-друге, застосовуватись як ефективні платформи, які здатні забезпечити інноваційний розвиток регіону/країни.

Отже, в рамках дослідження генезису концепції смартспеціалізації кластерна теорія становить частину теоретичного базису смартспеціалізації, що розкриває організаційні особливості різних моделей, підходів, механізмів для активізації інноваційних процесів. Ця частина також має бути доповнена концепціями, що обґрунтовують створення сприятливого для інновацій регіонального/національного середовища.

На початку 90-х років ХХ ст. унаслідок збільшення уваги до інновацій як джерела конкурентних переваг регіонів в рамках теорії інновацій розпочала активно розвиватися концепція регіональних інноваційних систем (роботи Г. Асхайма, Г. Дж. Брачика, А. Ізаксена, Ф. Кука). З того часу вона пройшла багаторічний шлях розвитку і на сьогодні займає важливе місце в академічних дискусіях щодо регіональних інновацій та зростання [55]. Сутнісне наповнення зазначеної концепції добре розкриває визначення регіональної інноваційної системи, що надано М. Тріппл, М. Грілічем і А. Ізаксеном: «... структура, в якій колективне навчання, інновації та підприємницька діяльність формуються... міжфірмовими взаємодіями, інфраструктурами знань та підтримки, соціально-культурними та інституційними конфігураціями» [56, с. 7].

У теорії інновацій поряд з концепцією інноваційних систем розвивається інша, дещо споріднена, але відмінна за багатьма сутнісними компонентами концепція інноваційних екосистем. Принципова різниця між ними полягає в використанні поняття «екосистема» замість «система», що відображає новий погляд на характер середовища для створення і розповсюдження інновацій.

Саме уявлення про інноваційну екосистему, на наш погляд, найбільше узгоджується з ідеями *SS* щодо створення умов для колаборації регіональних стейкхолдерів в процесі підприємницького відкриття задля узгодженого визначення пріоритетних сфер регіонального зростання. Аргументи на користь такого вибору витікають з чітко сформульованих І. Підоричевою [57] відмінностей між екосистемним і традиційним підходами до продукування інновацій. До найбільш важливих слід віднести такі:

інноваційна екосистема має відкриту динамічну природу, вона рухлива і гнучка по відношенню до чинників зовнішнього середовища на відміну від статичності та внутрішньо зорієнтованості інноваційної системи;

системний підхід передбачає організацію інноваційної діяльності за методом «згори», через централізований вплив держави, екосистемний підхід, навпаки, має децентралізований характер і більше сприяє самопізнанню та саморозвитку регіону;

інноваційні екосистеми будуються на принципах ко-спеціалізації і ко-діяльності, що спрямовано на створення спільних цінностей для розвитку території; саме екосистемний підхід за своєю сутністю зорієнтовано на формування сприятливого середовища для обміну знаннями і об'єднання ресурсами задля створення інновацій і їх поширення.

Слід зазначити, що концепція інноваційних екосистем продовжує розвиватися, зокрема змінилося уявлення про інноваційний процес – від моделі потрійної спіралі (Triple Helix Model) до моделі четвертої спіралі (Quadruple Helix Model). Р. Яусон [58] запропонував додати у потрійну спіраль, яка ілюструє взаємодію влади, наукової сфери і бізнесу, четвертого секторального учасника – громадськість. На його думку, така необхідність продиктована тим, що дисциплінарність більше не є домінуючою системою розвитку та організації знань. Створення знань тепер є трансдисциплінарним, більш рефлексивним, нелінійним, складним і гібридизованим. Також залучення в інноваційний процес громадськості стає критично важливим, оскільки наукові знання все частіше оцінюються через їхню соціальну надійність та інклюзивність, тобто важливим є суспільний інтерес. Четвертий сектор дозволяє розширити перелік інновацій для регіонального зростання через додавання інновацій, що покращують суспільний добробут, такі як, наприклад, еко- та соціальні інновації. Ще він дозволяє створити важливі для майбутнього розвитку зв'язки між науковою і освітньою сферами.

Отже, концепція інноваційних екосистем на основі використання моделі четвертої спіралі формує важливу складову теоретичного базису підходу *SS*, що визначає сучасне уявлення про походження і організацію інноваційних процесів в інституційному регіональному/національному середовищі.

За результатами дослідження генезису смартспеціалізації пропонуємо узагальнене бачення її теоретичного базису (див. рисунок). Аксиоматичні теоретичні основи підходу *SS* сформовані поняттями та постулатами традиційних економічних шкіл. Логіку смартспеціалізації і її змістовно-функціональне наповнення визначають теорії структурних трансформацій, ендегенного зростання, еволюційної економіки, агломерацій, інноваційних екосистем і кластерів. Зазначені теорії перетинаються між собою, розглядаючи

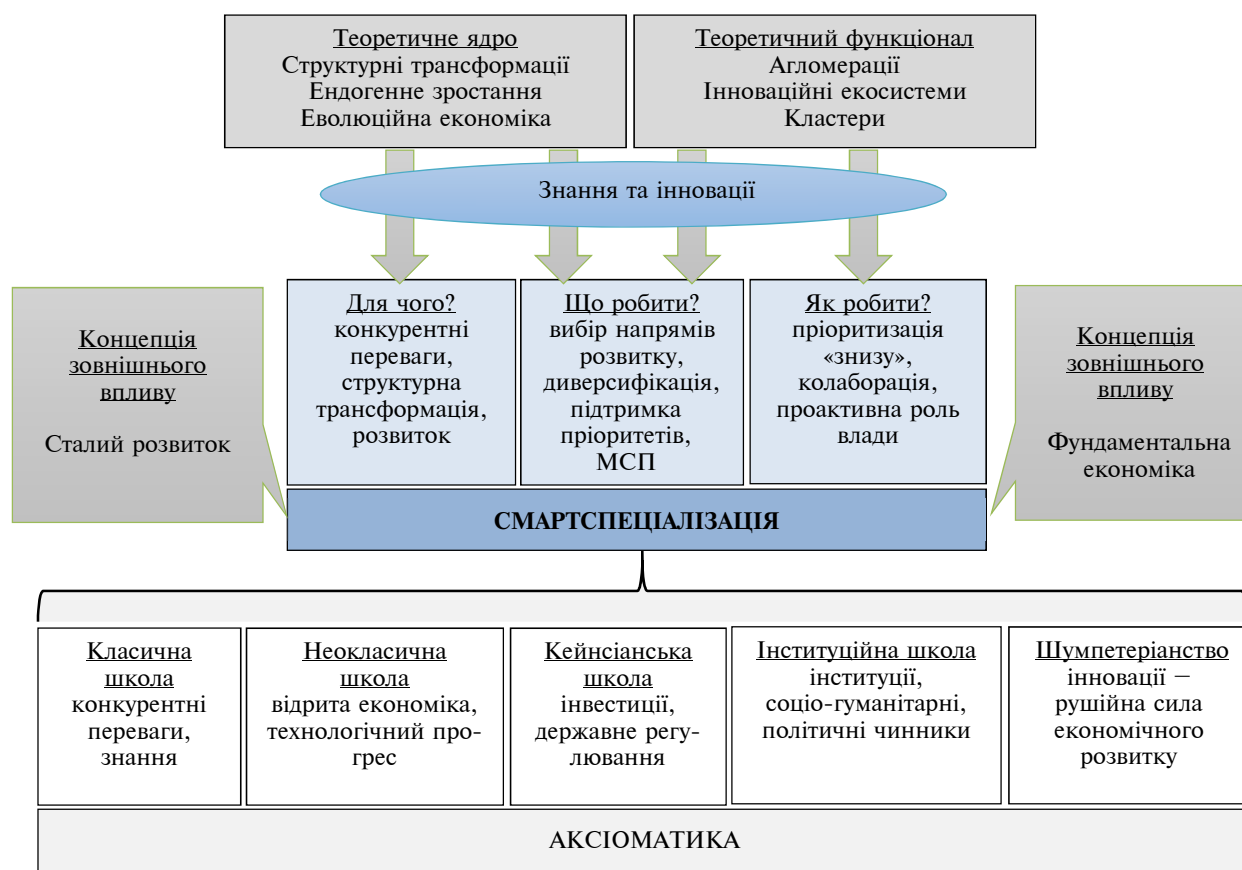

Рисунок. Теоретичний базис концепції смартспеціалізації

Побудовано автором.

знання та інновації як ключові чинники економічного зростання. В сукупності та узгодженості вони формують теоретичне підґрунтя концепції *SS* і дають відповіді на питання, що розкривають її сутність.

Ядро теоретичного базису смартспеціалізації утворюють наукові знання, аргументи теорій структурних трансформацій, ендогенного зростання, еволюційної економіки, які розкривають обґрунтоване бачення можливостей, детермінант і шляхів економічного розвитку регіонів/країн. Основні смислові ціннісні компоненти зазначених теорій, що мають сутнісний зв'язок з концепцією смартспеціалізації, такі:

теорія структурних трансформацій – природа, чинники закономірності структурних змін в економіці як процесу переходу на новий рівень розвитку; теорія ендогенного зростання – потенціал саморозвитку території, значення людського капіталу і знань, науки, роль влади і взаємодія з бізнесом;

еволюційна теорія – локальні особливості розвитку, галузева специфіка продукування інновацій, багатоакторний, мультискалярний вибір траєкторії розвитку.

Зазначена група базисних теорій доповнюється теоріями, що формують теоретичний функціонал концепції *SS* (теорії агломерацій, інноваційних екосистем, кластерів), і розкривають наукові підходи до формування умов для ефективного використання підприємницького, інноваційного потенціалу територій і забезпечення їхнього економічного зростання. Виділено такі ключові положення вказаних теорій:

теорія агломерацій – територіальна концентрація ресурсів і знань для розвитку;

теорія інноваційних екосистем – організація інноваційної діяльності «знизу» через колаборацію бізнесу, науки, влади і громадськості в сферах спільних інтересів;

кластерна теорія – самоорганізація і партнерство на основі довіри та взаємовигідної економічної діяльності в інноваційно сильних секторах.

Також вважаємо за доцільне брати до уваги дві важливі сучасні концепції – сталого розвитку і фундаментальної економіки, які не визначають теоретичні основи смартспеціалізації, але суттєво впливають на подальший розвиток її концептуальних положень і методології.

Так, з часом у світі суттєво посилилася значущість концепції сталого розвитку, яка зараз задає тенденції в політиці урядів країн щодо забезпечення збалансованого розвитку у напрямках, визначених цілями сталого розвитку. Така тенденція також проєцирується на підхід смартспеціалізації, вимагаючи його концептуального та методологічного удосконалення з метою мобілізації інновацій для досягнення сталості в регіонах/країнах [59].

Друга концепція зовнішнього впливу – фундаментальна економіка – визначає актуальну науково-практичну проблему узгодження політики смартспеціалізації, спрямованої на інноваційність і диверсифікацію економік регіонів/країн, з політикою задоволення повсякденних потреб суспільства. Вперше на потенційне протистояння логік смартспеціалізації і фунда-

ментальної економіки звернув увагу К. Морган, зазначивши, що остання «...на противагу дедалі більшій диференціації економіки...» прагне її «універсалізувати» задля забезпечення населення звичайними товарами і послугами [10, с. 3-4]. М. Солдак за результатами узагальнення сучасних поглядів на розвиток старопромислових регіонів уточнює проблематику нагальної регіональної політики і підкреслює необхідність пошуку «...рівноваги між стратегічним плануванням розвитку регіонів на принципах смарт-спеціалізації, заснованої на технологічних інноваціях та фундаментальній економіці, заснованої на неявній соціально-екологічній моделі інновацій» [60].

З географічним і часовим розширенням імплементації підходу смартспеціалізації в практику регіонального управління накопичується база емпіричних даних, дослідження якої у подальшому не тільки дозволить поглибити теоретизацію *SS*, але й може дати поштовх для зародження нових наукових ідей і поглядів на забезпечення економічного розвитку регіонів/країн.

Висновки. З розвитком, ускладненням економічних процесів та суспільного життя розвивається і економічна думка, трансформуються, інтегруються різні теорії та зароджуються нові парадигми. Концепція смартспеціалізації з'явилася як продукт осмислення та органічного об'єднання наукових поглядів щодо досягнення економічного зростання, вибору шляхів, використання можливостей і забезпечення інноваційного розвитку національних/регіональних економік.

За результатами дослідження впливу теорій економічного розвитку на концептуальні положення смартспеціалізації сформовано авторське бачення її теоретичного базису, яке на відміну від представлених раніше, конкретизує пул економічних теорій з визначенням їхнього впливу на змістовні компоненти концепції смартспеціалізації і виокремленням теоретичного ядра, функціоналу та аксіоматичної частини, що утворюють науково обґрунтоване підґрунтя підходу смартспеціалізації.

Встановлено, що концепція *SS* базується на фундаментальних поняттях, закономірностях, розумінні основних чинників економічного розвитку, що визначені в рамках традиційних економічних шкіл. Її логіку, змістовно-функціональне наповнення сформовано під впливом теорій, що мають велику загальну значимість в економічній науці, а саме теорій структурних трансформацій, ендегенного зростання, еволюційної економіки, агломерацій, інноваційних екосистем і кластерів.

Положення концепції смартспеціалізації значною мірою ґрунтуються на висновках і рекомендаціях, визначених в працях Д. Родріка і Р. Хаусмана, які розкривають результати теоретичних і практичних досліджень економік, що розвиваються. Їхні надбання, наряду з розробками вчених в рамках пулу теорій теоретичного базису концепції *SS*, сформували потужну емпіричну основу, на якій ґрунтуються ідеї смартспеціалізації.

Смартспеціалізація є практичним інструментом стратегічного децентралізованого управління національною/регіональною економікою. Її концептуальні положення доповнюються і удосконалюються під впливом актуалізації сталого розвитку та мають бути узгоджені з концепцією фундаментальної економіки. Саме останнє визначає напрям подальших досліджень.

Список використаних джерел

- Foray D., Goddard J., Goenaga Beldarrain X., Landa-baso M., McCann P., Morgan K., Nauwelaers C., Ortega-Argilés R. *Guide to Research and Innovation Strategies for Smart Specialisation (RIS 3)*. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2012. May. 122 p.
- Expert Group "Knowledge for growth". European Commission. URL: https://ec.europa.eu/invest-in-research/monitoring/knowledge_en.htm.
- Hassink R., Huiwen G. Six critical questions about smart specialization. *European Planning Studies*. 2019. Vol. 27 (10). P. 2049-2065. DOI: <https://doi.org/10.1080/09654313.2019.1650898>.
- Територіальний розвиток і регіональна політика. Стимулювання розвитку регіонів на засадах смарт-спеціалізації: бар'єри та механізми імплементації: наукова доповідь / наук. ред. І. З. Сторонянська. Львів : ІРД НАНУ, 2021. 155 с. URL: <https://ird.gov.ua/irdp/p20210034.pdf>.
- Формування «розумної спеціалізації» в економіці України : кол. монографія / за ред. І. Ю. Єгорова. Київ : ДУ «Ін-т екон. та прогноз. НАН України», 2020. 278 с. URL: <http://ief.org.ua/docs/mg/331.pdf>.
- Возняк Г. В. Смарт-спеціалізація у постулатах економічних шкіл: теоретичний дискурс. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. 2021. Вип. 17 (1). С. 153-162. DOI: <https://doi.org/10.15330/apred.1.17.153-162>.
- Amosha O., Lyakh O., Soldak M., Cherevatskyi D. Institutional determinants of implementation of the smart specialisation concept: Case for old industrial coal-mining regions in Ukraine. *Journal of European Economy*. 2018. Vol. 17. № 3. P. 305-332. DOI: <https://doi.org/10.35774/jee.2018.03.305>.
- Вишневецький О. С. Смарт-спеціалізація з позиції провідних шкіл економічної теорії. *Вісник економічної науки України*. 2022. № 1 (42). С. 3-8. DOI: [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2022.1\(42\).3-8](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2022.1(42).3-8).
- Pidorycheva I., Omelyanenko V. The smart specialization approach through the prism of the key provisions of the theory of free trade: conclusions for Ukraine. *Economics & Education*. 2022. Vol. 7 (2). P. 52-58. DOI: <https://doi.org/10.30525/2500-946X/2022-2-8>.
- Foray D., David P. A., Hall B. H. Smart specialization. From academic idea to political instrument, the surprising career of a concept and the difficulties involved in its implementation (MTEI Working Paper, November). Lausanne: MTEI, 2011. 16 p.
- Morgan K. Smart Specialisation: Opportunities and Challenges for Regional Innovation Policy. *Regional Studies*. 2015. Vol. 49 (3). P. 480-482. DOI: <https://doi.org/10.1080/00343404.2015.1007572>.
- Balland P.-A., Boschma R., Crespo J., Rigby D. L. Smart specialization policy in the European Union: relatedness, knowledge complexity and regional diversification. *Regional Studies*. 2018. Vol. 53 (9). P. 1252-1268. DOI: <https://doi.org/10.1080/00343404.2018.1437900>.
- Rigby D., Roesler Ch., Kogler D., Boschma R., Balland P.-A. Do EU regions benefit from Smart Specialisation principles? *Regional Studies*. 2022. Vol. 56 (12). P. 2058-2073. DOI: <https://doi.org/10.1080/00343404.2022.2032628>.
- Grillitsch M. Institutions, smart specialisation dynamics and policy. *Environment and Planning C: Government and Policy*. 2016. Vol. 34(1). P. 22-37. DOI: <https://doi.org/10.1177/0263774X15614694>.
- Grillitsch M., Asheim B., Trippl M. Unrelated knowledge combinations: the unexplored potential for regional industrial path development. *Cambridge Journal of*

- Regions. Economy and Society*. 2018. Vol. 11 (2). P. 257-274. DOI: <https://doi.org/10.1093/cjres/rsy012>.
16. Kroll H. Eye to eye with the innovation paradox: why smart specialization is no simple solution to policy design. *European Planning Studies*. 2019. Vol. 27 (5). P. 932-951. DOI: <https://doi.org/10.1080/09654313.2019.1577363>.
17. McCann Ph., Ortega-Argiliis R. Smart Specialization, Regional Growth and Applications to European Union Cohesion Policy. *Regional Studies*. 2015. Vol. 49 (8). P. 1291-1302. DOI: <https://doi.org/10.1080/00343404.2013.799769>.
18. Trippl M., Zukauskaitė E., Healy A. Shaping smart specialization: the role of place-specific factors in advanced, intermediate and less-developed European regions. *Regional Studies*. 2019. Vol. 54 (10). P. 1328-1340. DOI: <https://doi.org/10.1080/00343404.2019.1582763>.
19. Foray D., Eichler M., Keller M. Smart specialization strategies – insights gained from a unique European policy experiment on innovation and industrial policy design. *Review of Evolutionary Political Economy*. 2021. Vol. 2. No 1. P. 83-103. DOI: <https://doi.org/10.1007/s43253-020-00026-z>.
20. Снігова О. Ю. Розкриття потенціалу смарт-спеціалізації для подолання регіональної структурної інертності в Україні. *Економіка України*. 2018. № 8. С. 75-88. DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2018.08.075>.
21. Родченко В. Б., Белявцева В. В., Хрипунова Д. М. Дослідження доменів в розрізі формування стратегії смарт спеціалізації. *Соціальна економіка*. 2018. № 56. С. 69-77.
22. Фадєєва М. С. Розумна спеціалізація як інструмент трансформації національної економіки (теоретичний аспект). *Причорноморські економічні студії*. 2018. Вип. 26-1. С. 87-92.
23. Amosha A., Liashenko V., Pidorycheva I. Inter-regional and cross-border spaces in the context of smart specialization. *Scientific Papers of Silesian University of Technology. Organization and Management Series*. 2019. No. 140. P. 7-16. DOI: <https://doi.org/10.29119/1641-3466.2019.140.1>.
24. Грига В. Ю. Зарубіжна практика впровадження «розумної спеціалізації» та можливості її застосування в Україні. *Економіка і прогнозування*. 2019. № 2. С. 138-153. DOI: <https://doi.org/10.15407/eip2019.02.138>.
25. Саліхова О. Б. Модернізація промисловості на засадах розумної спеціалізації. Частина I. Використання технологій, що надають можливості, як пріоритет промислової політики ЄС. *Статистика України*. 2019. № 4. С. 65-71. DOI: [https://doi.org/10.31767/su.4\(87\)2019.04.07](https://doi.org/10.31767/su.4(87)2019.04.07).
26. Петрова І. П. Модернізація економіки старопромислових регіонів на засадах смарт-спеціалізації. *Вісник Національної академії наук України*. 2020. № 6. С. 30-37. DOI: <https://doi.org/10.15407/visn2020.06.030>.
27. Pidorycheva I., Shevtsova H., Antonyuk V., Shvets N., Pchelynska H. A Conceptual Framework for Developing of Regional Innovation Ecosystems. *European Journal of Sustainable Development*. 2020. Vol. 9(3). P. 626-640. DOI: <https://doi.org/10.14207/ejsd.2020.v9n3p626>.
28. Циркулярна смарт-спеціалізація старопромислових шахтарських регіонів України: монографія / Д. Ю. Череватський, М. О. Солдак, О. В. Лях, Ю. С. Залознова та ін. Київ : НАН України, Ін-т економіки пром-сті, 2020. 196 с.
29. Шевцова Г. З., Швець Н. В. Застосування регіонального бенчмаркінгу в процесі смартпріоритизації. *Вісник економічної науки України*. 2021. № 1 (40). С. 47-59. DOI: [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2021.1\(40\).47-59](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2021.1(40).47-59).
30. Абдікєєв Р. П., Ліщук О. В., Чекіна В. Д., Вишневіський О. С.. ІТ-кластери як інструмент забезпечення смарт-спеціалізації регіонів України. *Економічний вісник Донбасу*. 2022. № 2 (68), С. 21-34. DOI: [https://doi.org/10.12958/1817-3772-2022-2\(68\)-21-34](https://doi.org/10.12958/1817-3772-2022-2(68)-21-34).
31. Сміт А. Дослідження про природу і причини багатства народів / пер. с англ. О. Васильєв, М. Межевікіна, А. Малівський. Київ : Наш формат, 2018. 736 с.
32. Штулер І. Ю. Еволюція теорій економічного розвитку у сучасному вимірі знань. *Економіка та управління національним господарством*. Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського. 2016. Вип. 9. С. 216-219.
33. Потравко Л. О. Гносеологічні витоки теорії структурних трансформацій. *Таврійський науковий вісник*. 2012. № 78. С. 267-271.
34. Herrendorf B., Rogerson R., Valentyni A. Chapter 6 - Growth and Structural Transformation. *Handbook of Economic Growth*. 2014. Vol. 2. P. 855-941. DOI: <https://doi.org/10.1016/B978-0-444-53540-5.00006-9>.
35. Aghion P., Howitt P. Endogenous Growth Theory. Cambridge, MA : MIT Press, 1997. 710 p.
36. Макроперспективи ендогенізації економічного розвитку України : колективна монографія / за ред. М. І. Скрипниченко. Київ : ДУ «Ін-т екон. та прогнозів. НАН України», 2021. 518 с. URL: <http://ief.org.ua/docs/mg/355.pdf>.
37. Рудевська В. Еволюція теорій економічного зростання та чинники його оцінювання. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2020. № 2 (22). С. 18-30. DOI: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2020-2\(22\)-18-30](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2020-2(22)-18-30).
38. Швець С. Еволюція теоретичних течій ендогенного зростання. *Економіка та суспільство*. 2021. № 27. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-27-21>.
39. Savvides A., Stengos T. Human capital and economic growth. Stanford, Calif : Stanford Economics and Finance, 2009. 240 p.
40. Grossman G. M., Helpman E. Quality Ladders in the Theory of Growth, *The Review of Economic Studies*. 1991. Vol. 58 (1) P. 43-61. DOI: <https://doi.org/10.2307/2298044>.
41. Hausmann R., Rodrik D. Economic development as self-discovery. Working Paper 8952. National bureau of economic research. 1050 Massachusetts Avenue Cambridge. MA 02138. May 2002. URL: <http://www.nber.org/papers/w8952>. DOI: <https://doi.org/10.3386/w8952>.
42. Rodrik D. Industrial policy for the twenty-first century. Discussion Paper 4767. Harvard University and CEDR. September 2004. URL: <https://drodrik.scholar.harvard.edu/files/dani-rodrik/files/industrial-policy-twenty-first-century.pdf>.
43. Modern Evolutionary Economics: An Overview / R. R. Nelson et al. Cambridge : Cambridge University Press, 2018. 272 p. DOI: <https://doi.org/10.1017/9781108661928>.
44. Pavitt K. Sectoral patterns of technical change: Towards a taxonomy and a theory. *Research Policy*. 1984. Vol. 13. P. 343-373. DOI: [https://doi.org/10.1016/0048-7333\(84\)90018-0](https://doi.org/10.1016/0048-7333(84)90018-0).
45. Arora A., Cohen W. M., Walsh J. P. The acquisition and commercialization of invention in American manufacturing: Incidence and impact. *Research Policy*. 2016. Vol. 45 (6). P. 1113-1128. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.respol.2016.02.005>.
46. Marrocu E., Paci R., Rigby D., Usai S. Evaluating the implementation of Smart Specialisation policy. *Re-*

gional Studies. 2022. Vol. 57 (1). P. 112-128. DOI: <https://doi.org/10.1080/00343404.2022.2047915>.

47. Boschma R., Martin R. The Aims and Scope of Evolutionary Economic Geography. *The Handbook of Evolutionary Economic Geography*. Cheltenham: Edward Elgar, 2010. P. 3-42. DOI: <https://doi.org/10.4337/9781849806497.00007>.

48. Witt U. The Evolving Economy: Essays on the Evolutionary Approach to Economics. Cheltenham: Edward Elgar, 2003. 416 p. DOI: <https://doi.org/10.4337/9781035304646>.

49. Arthur W. B. Increasing Returns and Path Dependence in the Economy. The University of Michigan Press, 1994. 224 p. DOI: <https://doi.org/10.3998/mpub.10029>.

50. David P. A. Path dependence: a foundational concept for historical social science. *Cliometrica*. 2007. Vol. 1. P. 91-114. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11698-006-0005-x>.

51. Hassink R., Isaksen A., Trippel M. Towards a comprehensive understanding of new regional industrial path development. *Regional Studies*. 2019. Vol. 53 (11). P. 1636-1645. DOI: <https://doi.org/10.1080/00343404.2019.1566704>.

52. Monga C. Theories of Agglomeration: Critical Analysis from a Policy Perspective. *The Industrial Policy Revolution I*. International Economic Association Series. London: Palgrave Macmillan, 2013. 209 p. DOI: https://doi.org/10.1057/9781137335173_14.

53. Портер М. Конкуренция: пер. с англ. Москва: «Вильямс», 2000. 495 с.

54. Implementing Smart Specialisation: A Handbook / C. Gianelle, D. Kyriakou, C. Cohen and M. Przeor (Eds). Brussels: European Commission, EUR 28053 EN, 2016. 122 p. DOI: <https://doi.org/10.2791/610394>.

55. Isaksen A., Martin R., Trippel M. New Avenues for Regional Innovation Systems and Policy. *New Avenues for Regional Innovation Systems*. Theoretical Advances, Empirical Cases and Policy Lessons. Springer, Cham, 2018. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-319-71661-9_1.

56. Trippel M., Grillitsch M., Isaksen A. Exogenous sources of regional industrial change: Attraction and absorption of non-local knowledge for new path development. *Progress in Human Geography*. 2018. Vol. 42 (5). P. 687-705. DOI: <https://doi.org/10.1177/0309132517700982>.

57. Підоричева І. Ю. Інноваційна екосистема в сучасних економічних дослідженнях. *Економіка промисловості*. 2020. № 2 (90). С. 54-92. DOI: <http://doi.org/10.15407/econindustry2020.02.054>.

58. Yawson R. M. The Ecological System of Innovation: A New Architectural Framework for a Functional Evidence-Based Platform for Science and Innovation Policy. *The Future of Innovation Proceedings of the XXIV ISPIM 2009 Conference*, Vienna, Austria, June 21-24, 2009. DOI: <http://doi.org/10.13140/2.1.1957.1527>.

59. Швець Н. В., Шевцова Г. З. Роль промисловості у забезпеченні сталого розвитку: досвід смарт-пріоритизації країн Центральної та Східної Європи. *Економічний вісник Донбасу*. 2022. № 2 (68). С. 131-141. DOI: [https://doi.org/10.12958/1817-3772-2022-2\(68\)-131-141](https://doi.org/10.12958/1817-3772-2022-2(68)-131-141).

60. Солдак М. О. Особливості відновлення старо-промислових територій в контексті Глобальних цілей та реалізації стратегій смарт-спеціалізації. *Економічний вісник Донбасу*. 2022. № 2 (68), С. 187-198. DOI: [https://doi.org/10.12958/1817-3772-2022-2\(68\)-187-198](https://doi.org/10.12958/1817-3772-2022-2(68)-187-198).

References

1. Foray, D., Goddard, J., Goenaga Beldarrain, X. et al. (2012). Guide to Research and Innovation Strategies for Smart Specialisation (RIS 3). Luxembourg, Publications Office of the European Union, 122 p.

2. Expert Group "Knowledge for growth". European Commission. Retrieved from: https://ec.europa.eu/invest-in-research/monitoring/knowledge_en.htm.

3. Hassink, R., Huiwen, G. (2019). Six critical questions about smart specialization. *European Planning Studies*, No. 27 (10), pp. 2049-2065. DOI: <https://doi.org/10.1080/09654313.2019.1650898>.

4. Storonińska, I. Z. (Ed.). (2021). Terytorialny rozvytok i rehionalna polityka. Stymuliuвання rozvytku rehioniv na zasadakh smart-spetsializatsii: bariery ta mekhanizmy implementatsii: naukova dopovid [Territorial development and regional policy. Stimulation of regional development on the basis of smart specialization: barriers and mechanisms of implementation: research report]. Lviv, IRD NANU. 155 p. Retrieved from: <https://ird.gov.ua/irdp/p20210034.pdf> [in Ukrainian].

5. Yehorova, I. Yu. (Ed.). (2020). Formuvannya «rozumnoi spetsializatsii» v ekonomitsi Ukrainy [Formation of "smart specialization" in the Ukrainian economy]. Kyiv, DU «In-t ekon. ta prohnozuv. NAN Ukrainy». 278 p. Retrieved from: <http://ief.org.ua/docs/mg/331.pdf> [in Ukrainian].

6. Voznyak, H. V. (2021). Smart-spetsializatsiia u postulatakh ekonomichnykh shkil: teoretychnyi dyskurs [Smart specialization in the postulates of economic schools: theoretical discourse]. *Aktualni problemy rozvytku ekonomiky rehionu – The actual problems of regional economy development*, No. 17 (1), pp. 153-162. DOI: <https://doi.org/10.15330/apred.1.17.153-162> [in Ukrainian].

7. Amosha, O., Lyakh, O., Soldak, M., Cherevatkyi, D. (2018). Institutional determinants of implementation of the smart specialisation concept: Case for old industrial coal-mining regions in Ukraine. *Journal of European Economy*, No. 17 (3), pp. 305-332. DOI: <https://doi.org/10.35774/jee2018.03.305>.

8. Vyshnevskiy, O. S. (2022). Smart-spetsializatsiia z pozytsii providnykh shkil ekonomichnoi teorii [Smart Specializations from the Standpoint of Leading Schools of Economic Theory]. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy*, No. 1 (42), pp. 3-8. DOI: [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2022.1\(42\).3-8](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2022.1(42).3-8) [in Ukrainian].

9. Pidorycheva, I., Omelyanenko, V. (2022). The smart specialization approach through the prism of the key provisions of the theory of free trade: conclusions for Ukraine. *Economics & Education*, No. 7 (2), pp. 52-58. DOI: <https://doi.org/10.30525/2500-946X/2022-2-8>.

10. Foray, D., David, P. A., Hall, B. H. (2011). Smart specialization. From academic idea to political instrument, the surprising career of a concept and the difficulties involved in its implementation (MTEI Working Paper, November). Lausanne, MTEI. 16 p.

11. Morgan, K. (2015). Smart Specialisation: Opportunities and Challenges for Regional Innovation Policy. *Regional Studies*, No. 49 (3), pp. 480-482. DOI: <https://doi.org/10.1080/00343404.2015.1007572>.

12. Balland, P.-A., Boschma, R., Crespo, J., Rigby, D. L. (2018). Smart specialization policy in the European Union: relatedness, knowledge complexity and regional diversification. *Regional Studies*, No. 53 (9), pp. 1252-1268. DOI: <https://doi.org/10.1080/00343404.2018.1437900>.

13. Rigby, D., Roesler, Ch., Kogler, D., Boschma, R., Balland, P.-A. (2022). Do EU regions benefit from

- Smart Specialisation principles? *Regional Studies*, No. 56 (12), pp. 2058-2073. DOI: <https://doi.org/10.1080/00343404.2022.2032628>.
14. Grillitsch, M. (2016). Institutions, smart specialisation dynamics and policy. *Environment and Planning C: Government and Policy*, No. 34(1), pp. 22-37. DOI: <https://doi.org/10.1177/0263774X15614694>.
15. Grillitsch, M., Asheim, B., Trippl, M. (2018). Unrelated knowledge combinations: the unexplored potential for regional industrial path development. *Cambridge Journal of Regions. Economy and Society*, No. 11 (2), pp. 257-274. DOI: <https://doi.org/10.1093/cjres/rsy012>.
16. Kroll, H. (2019). Eye to eye with the innovation paradox: why smart specialization is no simple solution to policy design. *European Planning Studies*, No. 27 (5), pp. 932-951. DOI: <https://doi.org/10.1080/09654313.2019.15770363>.
17. McCann, Ph., Ortega-Argilés, R. (2015). Smart Specialization, Regional Growth and Applications to European Union Cohesion Policy. *Regional Studies*, No. 49 (8), pp. 1291-1302. DOI: <https://doi.org/10.1080/00343404.2013.799769>.
18. Trippl, M., Zukauskaitė, E., Healy, A. (2019). Shaping smart specialization: the role of place-specific factors in advanced, intermediate and less-developed European regions. *Regional Studies*, No. 54 (10), pp. 1328-1340. DOI: <https://doi.org/10.1080/00343404.2019.1582763>.
19. Foray, D., Eichler, M., Keller, M. (2021). Smart specialization strategies – insights gained from a unique European policy experiment on innovation and industrial policy design. *Review of Evolutionary Political Economy*, No. 2 (1), pp. 83-103. DOI: <https://doi.org/10.1007/s43253-020-00026-z>.
20. Snihova, O. (2018). Rozkryttia potentsialu smart-spetsializatsii dlia podolannia rehionalnoi strukturalnoi inertnosti v Ukraini [Smart specialization potential revealing for the overcoming of regional structural inertness in Ukraine]. *Ekonomika Ukrainy – Economy of Ukraine*, No. 8, pp. 75-88. DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2018.08.075> [in Ukrainian].
21. Rodchenko, V., Khripunova, D. (2018). Doslidzhennia domeniv v rozrizi formuvannia stratehii smart spetsializatsii [Problems and prospects of Ukraine integration to the European cluster network]. *Sotsialna ekonomika – Social Economics*, No. 55, pp. 132-141. DOI: <https://doi.org/10.26565/2524-2547-2018-55-14> [in Ukrainian].
22. Fediaieva, M. S. (2018). «Rozumna» spetsializatsiia yak instrument transformatsii natsionalnoi ekonomiky (teoretychnyi aspekt) ["Smart" specialization as a tool for the transformation of the national economy (theoretical aspect)]. *Prychornomorski ekonomichni studii – Black Sea Economic Studies*, No. 26-1, pp. 87-92 [in Ukrainian].
23. Amosha, A., Liashenko, V., Pidorycheva, I. (2019). Inter-regional and cross-border spaces in the context of smart specialization. *Scientific Papers of Silesian University of Technology. Organization and Management Series*, No. 140, pp. 7-16. DOI: <https://doi.org/10.29119/1641-3466.2019.140.1>.
24. Gryga, V. Yu. (2019). Zarubizhna praktyka vprovadzhenia «rozumnoi spetsializatsii» ta mozhlyvosti yii zastosuvannia v Ukraini [Foreign practice of the implementation of smart specialization and the opportunities of its use in Ukraine]. *Ekonomika i prohnouvanntia – Economics and Forecasting*, No. 2, pp. 138-153. DOI: <https://doi.org/10.15407/eip2019.02.138> [in Ukrainian].
25. Salikhova, O. B. (2019). Modernizatsiia promyslovosti na zasadakh rozumnoi spetsializatsii. Chastyna I. Vykorystannia tekhnolohii, shocho nadaiut mozhlyvosti, yak priorytet promyslovoi polityky YeS [Industry Modernization Based on the Principles of Smart Specialization. Part I. Using the Key Enabling Technologies as a Priority of the EU Industrial Policy]. *Statystyka Ukrainy – Statistics of Ukraine*, No. 4, pp. 65-71. DOI: [https://doi.org/10.31767/su.4\(87\)2019.04.07](https://doi.org/10.31767/su.4(87)2019.04.07) [in Ukrainian].
26. Petrova, I. P. (2020). Modernizatsiia ekonomiky staropromyslovykh rehioniv na zasadakh smart-spetsializatsii [Modernization of the Economy of the Old Industrial Regions on the Basis of Smart Specialization]. *Visnyk Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy – Visnyk of the National Academy of Sciences of Ukraine*, No. 6, pp. 30-37 doi: <https://doi.org/10.15407/visn2020.06.030>. [in Ukrainian].
27. Pidorycheva, I., Shevtsova, H., Antonyuk, V., Shvets, N., Pchelynska, H. (2020). A Conceptual Framework for Developing of Regional Innovation Ecosystems. *European Journal of Sustainable Development*, No. 9 (3), pp. 626-640. DOI: <https://doi.org/10.14207/ejsd.2020.v9n3p626>.
28. Cherevatskyi, D. Iu., Soldak, M. O., Liakh, O. V., Zaloznova, Yu. S. et al. (2020). *Tsyrukuliarna smart-spetsializatsiia staropromyslovykh shakhtarskykh rehioniv Ukrainy* [Circular smart specialization of old industrial mining regions of Ukraine]. O.I. Amosha (Ed.). Kyiv, Institute of Industrial Economics of the NAS of Ukraine. 196 p. [in Ukrainian].
29. Shevtsova, H. Z., Shvets, N. V. (2021). Zastosuvannia rehionalnoho benchmarkingu v protsesi smart-priorytyzatsii [Applying of Regional Benchmarking in the Smart Prioritization Process]. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy*, No. 1 (40), pp. 47-59. DOI: [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2021.1\(40\).47-59](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2021.1(40).47-59) [in Ukrainian].
30. Abdikeyev, R., Lischuk, O., Chekina, V., Vyshnevskiy, O. (2022). IT-klastery yak instrument zabezpechennia smart-spetsializatsii rehioniv Ukrainy [IT Clusters as a Tool for Smart Specialization of the Regions of Ukraine]. *Ekonomichniy visnyk Donbasu Economic – Herald of the Donbas*, No. 2 (68), pp. 21-34. DOI: [https://doi.org/10.12958/1817-3772-2022-2\(68\)-21-34](https://doi.org/10.12958/1817-3772-2022-2(68)-21-34) [in Ukrainian].
31. Smith, A. (2018). Doslidzhennia pro pryrodu i prychny bahatstva narodiv [An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations]. Transl. from english O. Vasyliiev, M. Mezhevikina, A. Malivskiy. Kyiv, Nash format. 736 p. [in Ukrainian].
32. Shtuler, I. Yu. (2016). Evoliutsiia teorii ekonomichnoho rozvytku u suchasnomu vymiri znan. [Evolution of economic theories of knowledge in modern dimension]. *Ekonomika ta upravlinntia natsionalnym hospodarstvom – Economics and management of the national economy*, No. 9, pp. 216-219 [in Ukrainian].
33. Potravko, L. O. (2012). Hnoseolohichni vytoky teorii strukturalnykh transformatsii [Epistemological origins of the theory of structural transformations]. *Tavriyskyi naukovyi visnyk – Taurida Scientific Herald*, No. 78, pp. 267-271 [in Ukrainian].
34. Herrendorf, B., Rogerson, R., Valentyni, A. (2014). Chapter 6 - Growth and Structural Transformation. *Handbook of Economic Growth*, No. 2, pp. 855-941. DOI: <https://doi.org/10.1016/B978-0-444-53540-5.00006-9>.
35. Aghion, P., Howitt, P. (1997). *Endogenous Growth Theory*. Cambridge, MIT Press. 710 p.
36. Skrypnychenko, M. I. (Ed.). (2021). Makroperpektyvy endohenizatsii ekonomichnoho rozvytku Ukrainy [Macro perspectives of endogenization of economic development of Ukraine]. Kyiv, DU «In-t ekon. ta prohnouyv. NAN Ukrainy». 518 p. Retrieved from: <http://ief.org.ua/docs/mg/355.pdf> [in Ukrainian].

37. Rudevska, V. (2020). Evoliutsiia teorii ekonomichnoho zrostannia ta chynnyky yoho otsiniuvannia [Economic growth theory evolution and its evaluation factors]. *Problemy i perspektyvy ekonomiky ta upravlinnia – Problems and prospects of economics and management*, No. 2 (22). pp. 18-30. DOI: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2020-2\(22\)-18-30](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2020-2(22)-18-30) [in Ukrainian].
38. Shvets, S. (2021). Evoliutsiia teoretychnykh teorii endohennoho zrostannia [Origin of endogenous growth theories]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and Society*, No. 27. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-27-21> [in Ukrainian].
39. Savvides, A., Stengos, T. (2009). Human capital and economic growth. Stanford, Stanford Economics and Finance, 240 p.
40. Grossman, G. M., Helpman, E. (1991). Quality Ladders in the Theory of Growth, *The Review of Economic Studies*, No. 58 (1) pp. 43-61. DOI: <https://doi.org/10.2307/2298044>.
41. Hausmann, R., Rodrik, D. (2002). Economic development as self-discovery. Working Paper 8952. National bureau of economic research. 1050 Massachusetts Avenue Cambridge, MA 02138. Retrieved from: <http://www.nber.org/papers/w8952>. DOI: <https://doi.org/10.3386/w8952>.
42. Rodrik, D. (2004). Industrial policy for the twenty-first century. Discussion Paper 4767. Harvard University and CEDR. Retrieved from: <https://drodrik.scholar.harvard.edu/files/dani-rodrik/files/industrial-policy-twenty-first-century.pdf>.
43. Nelson, R. R. et al. (2018). Modern Evolutionary Economics: An Overview. Cambridge, Cambridge University Press, 272 p. DOI: <https://doi.org/10.1017/9781108661928>.
44. Pavitt, K. (1984). Sectoral patterns of technical change: Towards a taxonomy and a theory. *Research Policy*, No. 13, pp. 343–373. DOI: [https://doi.org/10.1016/0048-7333\(84\)90018-0](https://doi.org/10.1016/0048-7333(84)90018-0).
45. Arora, A., Cohen, W. M., Walsh, J. P. (2016). The acquisition and commercialization of invention in American manufacturing: Incidence and impact. *Research Policy*, No. 45 (6), pp. 1113–1128. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.respol.2016.02.005>.
46. Marrocu, E., Paci, R., Rigby, D., Usai, S. (2022). Evaluating the implementation of Smart Specialisation policy. *Regional Studies*, No. 57 (1), pp. 112-128. DOI: <https://doi.org/10.1080/00343404.2022.2047915>.
47. Boschma, R., Martin, R. (2010). The Aims and Scope of Evolutionary Economic Geography. *The Handbook of Evolutionary Economic Geography*. Cheltenham, Edward Elgar, pp. 3-42. DOI: <https://doi.org/10.4337/9781849806497.00007>.
48. Witt, U. (2003). The Evolving Economy: Essays on the Evolutionary Approach to Economics. Cheltenham: Edward Elgar, 416 p. DOI: <https://doi.org/10.4337/9781035304646>.
49. Arthur, W. B. (1994). Increasing Returns and Path Dependence in the Economy. The University of Michigan Press. 224 p. DOI: <https://doi.org/10.3998/mpub.10029>.
50. David, P. A. (2007). Path dependence: a foundational concept for historical social science. *Cliometrica*, No. 1. pp. 91–114. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11698-006-0005-x>.
51. Hassink, R., Isaksen, A., Trippl, M. (2019). Towards a comprehensive understanding of new regional industrial path development. *Regional Studies*, No. 53 (11), pp. 1636-1645. DOI: <https://doi.org/10.1080/00343404.2019.1566704>.
52. Monga, C. (2013). Theories of Agglomeration: Critical Analysis from a Policy Perspective. *The Industrial Policy Revolution I*. International Economic Association Series. London, Palgrave Macmillan. 209 p. DOI: https://doi.org/10.1057/9781137335173_14.
53. Porter, M. (2000). Konkurentsiya [On Competition]. Transl. from english. Moscow, Viliams. 495 p. [in Russian].
54. Gianelle, C., Kyriakou, D., Cohen, C., Prezor, M. (Eds). (2016). Implementing Smart Specialisation: A Handbook. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 122 p. DOI: <https://doi.org/10.2791/53569>.
55. Isaksen, A., Martin, R., Trippl, M. (2018). New Avenues for Regional Innovation Systems and Policy. *New Avenues for Regional Innovation Systems*. Theoretical Advances, Empirical Cases and Policy Lessons. Springer, Cham DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-319-71661-9_1.
56. Trippl, M., Grillitsch, M., Isaksen, A. (2018). Exogenous sources of regional industrial change: Attraction and absorption of non-local knowledge for new path development. *Progress in Human Geography*, No. 42 (5), pp. 687-705. DOI: <https://doi.org/10.1177/0309132517700982>.
57. Pidorycheva, I. Yu. (2020). Innovatsiina ekosistema v suchasnykh ekonomichnykh doslidzhenniakh [Innovation ecosystem in contemporary economic researches]. *Економіка промисловості Ekonomika promyslovosti – Economy of industry*, No. 2 (90), pp. 54-92. DOI: <http://doi.org/10.15407/econindustry2020.02.054> [in Ukrainian].
58. Yawson, R. M. (2009). The Ecological System of Innovation: A New Architectural Framework for a Functional Evidence-Based Platform for Science and Innovation Policy. *The Future of Innovation Proceedings of the XXIV ISPIM 2009 Conference*, Vienna, Austria, June 21–24, 2009. DOI: <http://doi.org/10.13140/2.1.1957.1527>.
59. Shvets, N., Shevtsova, H. (2022). Rol promyslovosti u zabezpechenni staloho rozvytku: dosvid smartpriorityzatsii krain Tsentralnoi ta Skhidnoi Yevropy [The role of industry in ensuring sustainable development: the experience of smart prioritisation in Central and Eastern Europe]. *Ekonomichnyi visnyk Donbasu Economic – Herald of the Donbas*, No. 2 (68), pp. 131-141. DOI: [https://doi.org/10.12958/1817-3772-2022-2\(68\)-131-141](https://doi.org/10.12958/1817-3772-2022-2(68)-131-141) [in Ukrainian].
60. Soldak, M. (2022). Osoblyvosti vidnovlennia staropromyslovykh terytorii v konteksti Hlobalnykh tsilei ta realizatsii stratehii smart-spetsializatsii [Peculiarities of Restoration of Old Industrial Areas in the Context of Global Goals and Implementation of Smart Specialization Strategies]. *Ekonomichnyi visnyk Donbasu Economic – Herald of the Donbas*, No. 2 (68), pp. 187-198. DOI: [https://doi.org/10.12958/1817-3772-2022-2\(68\)-187-198](https://doi.org/10.12958/1817-3772-2022-2(68)-187-198) [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 03.10.2022

Формат цитування:

Швец Н. В. Концепція смартспеціалізації: сутнісний зв'язок з теоріями економічного розвитку. *Вісник економічної науки України*. 2022. № 2 (43). С. 16-28. DOI: [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2022.2\(43\).16-28](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2022.2(43).16-28)

Shvets, N. V. (2022). The Concept of Smart Specialisation: a Connection in the Essence With Theories of Economic Development. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy*, 2 (43), pp. 16-28. DOI: [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2022.2\(43\).16-28](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2022.2(43).16-28)